ศิลปากร

นิตยสารรายสองเดือนของกรมศิลปากร

ปีที่ ๑๖ เล่ม ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

ด้วยอภินันทนาการ
จาก
นิตยสาร ศิลปากร

สารบาญ

ปีที่ ๑๖ เล่ม ๖ มีนาคม ๒๕๑๖

๑. สาส์นสมเด็จ ... ...สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ
... ...และสมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรง ฯ หน้า ๑

๒. จดหมายรายงานการเสด็จไปดูกิจการต่าง ๆ ในแหลมมลายูและประเทศพม่า เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ อธิบดีกรมโยธาธิการ กราบทูลสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช ผู้แทนผู้บัญชาการทั่วไป ,, ๒๒

๓. ตำราปืนใหญ่ ... ... พระบาทสมเด็จพระปีนเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปล ,, ๕๐

๔. การสำรวจทรัพยากรทางโบราณคดี ... ... สุวิชญ์ รัศมิภูติ ,, ๗๓

๕. รายงานการบูรณะซ่อมแซมเจดีย์วัดกิตติ จังหวัดเชียงใหม่ สมจิตต์ เรืองคณะ ,, ๗๖

๖. คำอ่านศิลาจารึก อักษรและภาษาขอม ได้มาจากวังสวนผักกาด ถนนศรีอยุธยา ตำบลทุ่งพญาไท อำเภอพญาไท จังหวัดกรุงเทพมหานคร
... ... ประสาร บุญประคอง อ่าน
... ... ทองสืบ ศุภะมาร์ค แปล ,, ๘๒

๗. พิธีเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖
... ... ทรงสรรค์ นิลกำแหง ,, ๘๖

SILPĀKOṆ

Vol. 16 **March, 1973** **No. 6**

CONTENTS

1. **"San Somdet" (Letters Between Their Late Royal Highnesses**
Prince Naris and Prince Damrong) **Page 1**

2. **Report on Official Tour of the Malaya Peninsula and Burma : Letters from H.R.H. Prince Naris to H.R.H. Prince Bhanupandhuwongsavoradej** „ **22**

3. **A Treatise on Artillery**
Translated by H.M. King Pinklao „ **50**

4. **Archaeological Prospecting**
by Suwit Rasmibhuti „ **73**

5. **Report on the Restoration of the Kitti Chedi, Wat Kitti, Chiangmai**
by Somchit Ruangkhana „ **76**

6. **Reading and Explanation of Khom Inscription in Khom Characters, kept at Suan Pakkad Palace, Sri Ayutthaya Road, Tambon Tung Phayathai, Amphoe Phayathai, Greater Bangkok**
Read by Prasarn Boonprakong
Translated by Thongsub Subhamark „ **82**

7. **An Inauguration Ceremony of the Chiangmai National Museum, on February 6, 1973**
by Songsarn Nilkamhaeng „ **86**

คำอ่านศิลาจารึก
อักษรและภาษาขอม

ได้มาจากวังสวนผักกาด ถนนศรีอยุธยา ตำบลทุ่งพญาไท อำเภอพญาไท จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ปัจจุบันศิลาจารึกหลักนี้อยู่ในวังสวนผักกาด ถนนศรีอยุธยา จังหวัดกรุงเทพมหานคร

เนื้อวัตถุที่จารึกเป็นหินทราย สีแดง

วัดขนาดส่วนกว้าง ๔๔ ซม. ส่วนสูง ๘๗ ซม. ส่วนหนา ๑๒ ซม.

นายประสาร บุญประคอง อ่าน
นายทองสืบ ศุภะมาร์ค แปล

คำจารึก	คำแปล
๑. ๙๓๘ ศก วฺยรเกต ไวศาข วุทฺธวาร	ศักราช ๙๓๘ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๖ วันพุธ
ภรณินกฺษตร นุ ธูลี วฺระ	พระจันทร์เสวยฤกษ์ภรณี ผ่าละอองธุลีพระ
๒. บาท กมฺรเตง กตฺวน อญ ศฺรีสูรฺยวรฺมฺมเทว	บาท กำมรเตงกำตวนอัญ ศรีสูรยวรมเทวะ
สฺดจ วฺระ จตุรฺทฺวา –	เสด็จออกพระจตุรทวา
๓. ร บี ปนฺทฺวลฺ ต มฺรตาญ โขฺลญ ศฺรีวีรวรฺมฺม	ร มีพระบัณฑูรตรัสสั่งแก่มรตาญ โขลญ ศรีวีรวรมัน
บี เปฺร โมก จาร ปฺรศสฺต	ให้มาจารึกพระกระแสรับสั่ง
๔. ต ศิลา สฺตมฺภ อาย วฺนำ ติ นา วฺระ	ไว้ที่เสาหิน ณ ภูเขาดิน อันพระ
กมฺรเตง อญ ศฺรีสมรวีรวรฺมฺม	กำมรเตงอัญ ศรีสมรวีรวรม
๕. สฺวามิ วฺระ กมฺรเตง อญ ศฺรีสมรวีร–	สวามี พระกำมรเตงอัญ ศรีสมรวีร–
วรฺมเมศฺวร กนฺโลง กมฺรเต–	วรเมศวร (กับ) เจ้าแม่กำมรเต–
๖. ง อญ ศฺรีสมรวีรวรฺมฺมชนฺมนิศวริ สกล	งอัญ ศรีสมรวีรวรมชนนีศวร ถวาย (ทรัพย์สมบัติ)
นุ กมฺรเตง ชคต ก–	ร่วมกับกำมรเตงชคต
๗. นฺโลง รุง ๐ จำนำ ต เทา กมฺรเตง	ของเจ้าแม่ สิ่งของที่ให้ประจำ ซึ่งกำมรเตง
ชคต กนฺโลง รุง มฺวาย วฺว ต มฺวา–	ชคตให้ครัวหนึ่ง
๘. ย ฉฺนำ ต คิ มาฆ คุส เศฺวต ตนฺทุล ขาริกา	บีหนึ่ง ในเดือนสาม คือข้าวสาร ๑ ขาริกา
มฺวาย ปรฺยฺยง ปฺรสฺถ ๔	น้ำมัน ๔ ทนาน

คำจารึก	คำแปล
๙. โลง เช ๒ สนฺเตก เช ๒ . . . ๒ วฺระวสน	งา ๒ กระบุง ถั่ว ๒ กระบุง . . . ๒ อันผ้า
เยา ๒ วฺวำ อาจฺติ อายตฺต ต วฺริห	๒ ผืน ทั้งนี้จะต้องไม่ตกแก่วีรห
๑๐. วิษย วฺวำ อาจฺติ อายตฺต ต โขฺลญ วฺนำ	ประจำเมืองจะไม่ตกแก่โขลญพนม
นุ มุขคาป ชฺนฺวาล โผง เถฺว โร–	และมุขคาบชนวลทั้งปวง ทำการ
๑๑. ห กลฺปนา คุส	กัลปนา.....
ศฺรีกถปสถ.....	ศรีกถปสถ .....
๑๒. เตง ๐ โฆมมฺรุฑฺทน ศิว ๐ โฆมกญยาน ๐	เตง ๐ โฆมมุรัททนศิวะ ๐ โฆมกัญยาน ๐
โฆมอีศานศิว ๐ โฆมกนิหาต ๐ โฆมขฺทฺวาต ๐	โฆมอีศานศิวะ ๐ โฆมกนิหาต ๐ โฆมขทวาต ๐
๑๓. โฆมเฉฺก ๐ โฆมเถฺง ๐ โฆมหฺฤทยวีนฺทุ ๐	โฆมเฉฺก ๐ โฆมเถฺง ๐ โฆมหฺฤทยวีนฺทุ ๐
โฆมวฺรหฺมศิว ๐ โฆมกำวก ๐	โฆมพรหมศิวะ ๐ โฆมกำวก ๐
๑๔. โฆมสำวาร ๐ โฆมถฺยก ๐ โฆมสกร ๐ โสต	โฆมสังวาร ๐ โฆมถฺยก ๐ โฆมสังกร ๐ (โฆม) โสต
๐ โฆมธรฺมฺมปาล ๐ โฆม–	๐ โฆมธรรมปาล ๐ โฆม–
๑๕. กนฺชน ๐ โฆมอเปน ๐ โฆมกนฺสฺวร ๐ โฆมโตร	กันชน ๐ โฆมอเปน ๐ โฆมกันสวร ๐ โฆมโตร
๐ โฆมกนฺตำ ๐ โฆมกนฺธป ๐	๐ โฆมกันตำ ๐ โฆมกันธป ๐
๑๖. โฆมถฺยก ๐ โฆมกนฺเหน ๐ โฆมกนฺโส ๐	โฆมถฺยก ๐ โฆมกันเหน ๐ โฆมกันโส ๐
โฆมกนฺอน ๐ โฆมหริ–	โฆมกันอน ๐ โฆมหริ–
๑๗. ย ๐ โฆมกนฺสฺรง ๐ โฆมวรฺมฺมศิว ๐ โฆมจำเหก	ย ๐ โฆมกันสรง ๐ โฆมพรหมศิวะ ๐ โฆมจำเหก
๐ ไตเขฺมา นุ กฺวน เจา	๐ ไตเขฺมากับลูกหลาน
๑๘. ไตถฺมาส นุ กฺวน เจา ๐ ไตกนฺเทส นุ	ไตถฺมาสกับลูกหลาน ๐ ไตกันเทสกับ
กวน เจา โผง ๐ ไตปนฺลส ๐ ไตก–	ลูกหลานทั้งปวง ๐ ไตบันลส ๐ ไตกั–
๑๙. นฺโส นุ กฺวน เจา โผง ๐ ไตกนฺสต นุ	นโสกับลูกหลานทั้งปวง ๐ ไตกันสตกับ
กฺวน เจา โผงฺ ๐ ไตกนฺหฺยง นุ	ลูกหลานทั้งปวง ๐ ไตกันหยงกับ
๒๐. กฺวน เจา โผง ๐ ไตธรฺมฺม นุ กฺวน เจา	ลูกหลานทั้งปวง ๐ ไตธรรมกับลูกหลาน
โผง ๐ ไตสรจ นุ กฺวน เจา โผง ๐	ทั้งปวง ๐ ไตสรจกับลูกหลานทั้งปวง ๐
๒๑. ไตกนฺหฺยง โสต นุ กฺวน เจา โผง ๐	ไตกันหยงโสตกับลูกหลานทั้งปวง ๐
ไตโถฺกน นุ กฺวน เจาโผง ๐	ไตถฺโกนกับลูกหลานทั้งปวง ๐
๒๒. (ไต) นาหวิ นุ กฺวน เจา โผง ๐ ไตเถฺกต	ไตนาหวิกับลูกหลานทั้งปวง ๐ ไตเถฺกต
นุ กฺวน เจา โผง ๐ ไตกนฺโส	กับลูกหลานทั้งปวง ๐ ไตกันโส

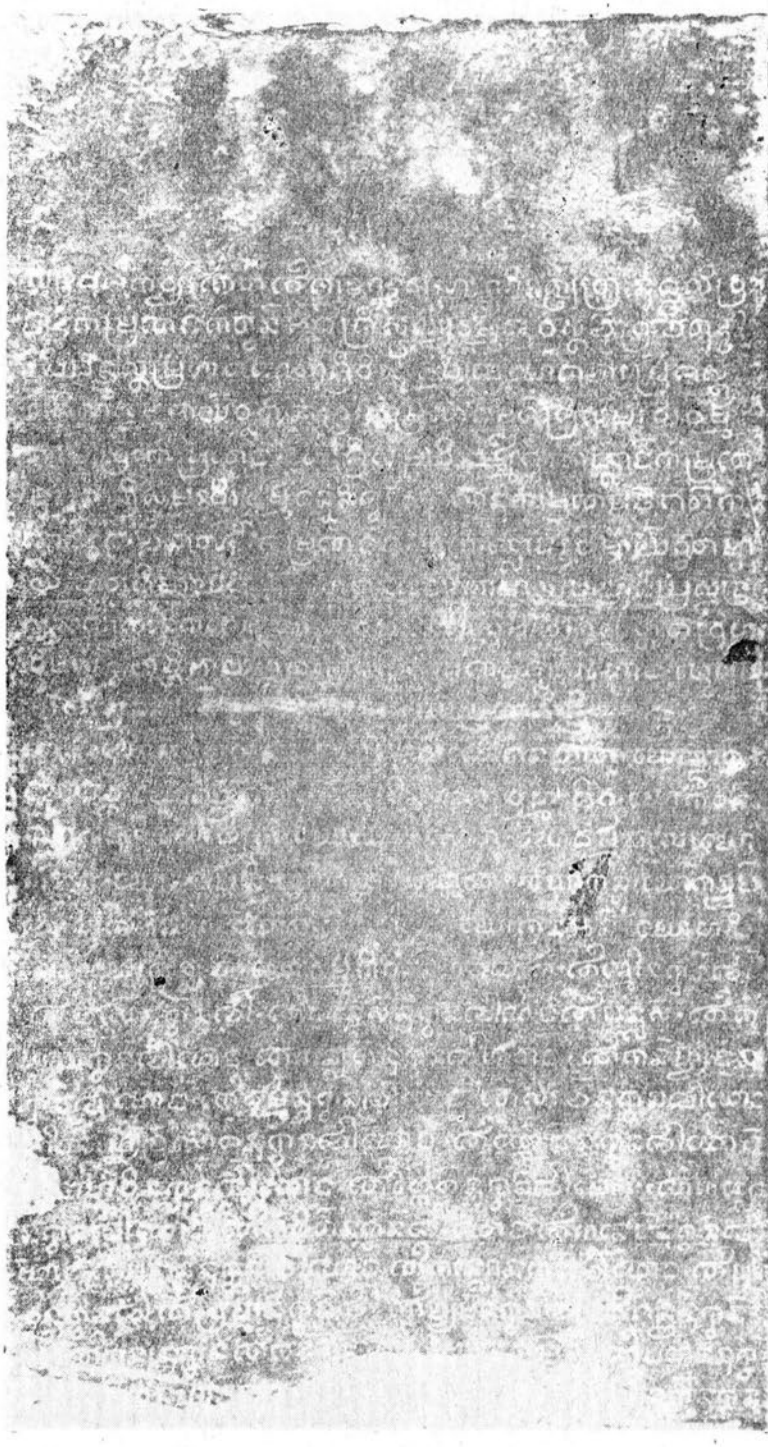

ศิลาจารึก วังสวนผักกาด ถนนศรีอยุธยา

ต. พญาไท อ. พญาไท จ. กรุงเทพมหานคร

คำจารึก	คำแปล
๒๓. นุ กฺวน เจา โผง ๐ ใตกำวิต นุ กฺวน เจา โผง ๐ ใตกนฺเทง นุ กฺวน เจา	กับลูกหลานทั้งปวง ๐ ไตกำวิตกับลูกหลาน ทั้งปวง ๐ ไตกันเทงกับลูกหลาน
๒๔. โผง ๐ ใตปนฺทาน นุ กฺวน เจา โผง ๐ ใตกนฺโส นุ กฺวน เจา โผง ๐ ใตปฺ–	ทั้งปวง ๐ ไตบันทานกับลูกหลานทั้งปวง ๐ ไตกันโสกับลูกหลานทั้งปวง ๐ ไตปฺ–
๒๕. รฺวฺว นุ กฺวน เจา ๐ ใตวฺรหฺม นุ กฺวน เจา ๐ ใตจฺยม นุ กฺวน เจา ๐ ใตคนฺธ นุ กฺวน	รพกับลูกหลาน ๐ ไตพรหมกับลูกหลาน ๐ ไตจยมกับลูกหลาน ๐ ไตคันธะกับลูก
๒๖. เจา ๐ ใตกนฺส นุ กฺวน ๐ ใตกนฺหฺยง ใตสอบ นุ กฺวน เจา ๐ ใตปโรง นุ กฺว–	หลาน ๐ ไตกันสอกับลูก ๐ ไตกันหยง ไตสังอบ กับลูกหลาน ๐ ไตบโรง กับลูก
๒๗. (น เจา ใต) กนฺหฺยง นุ (กฺวน เจา ....) ใตลนฺต นุ กฺวน (เจา)	หลาน ไตกันหยง กับลูกหลาน ....ไตลนุตกับลูกหลาน

(ต่อไปนี้หินหักยังหาไม่พบ)

อธิบายคำ

บรรทัดที่ ๑ ศักราช ๙๓๘ เป็นมหาศักราช บวกด้วย ๖๒๑ เป็นพุทธศักราช ๑๕๕๙

บรรทัดที่ ๒ พระบาทกำมรเตงกำตวนอัญ ศรีสุรยวรมเทวะ คือพระเจ้าศรีสุริยวรมันที่ ๒ หรือที่เรียกกันว่า พระปทุมสุริยวงศ์ (พ.ศ. ๑๕๕๙ – ๑๕๙๒)

อนึ่งคำว่า "กำมรเตง" ในภาษาเขมรโบราณ หมายถึงเจ้าหรือพระผู้ใหญ่ ส่วนคำว่า "กำตวน" ในภาษามลายูโบราณ หมายถึงเจ้านายเหมือนกัน และคำว่า "อัญ" แปลว่า "กู" ฉะนั้น คำว่า กำมรเตงอัญ ก็ดี กำตวนอัญก็ดี กำมรเตงกำตวนอัญก็ดี จึงหมายถึงเจ้านาย เจ้าของกู เจ้ากู หรือตวนกู ตามภาษามาลายู

บรรทัดที่ ๕ ในพจนานุกรมเขมร หน้า ๒๑ นิยามคำว่า "กันโลง" ว่า แม่ ที่เป็นใหญ่ ที่เป็นแม่โขลง เป็นโจกกว่าเพื่อนๆ เช่น พระกันโลง (พระมารดา) เสากันโลง (เสาดั้ง) ในที่นี้แปลว่า "เจ้าแม่"

บรรทัดที่ ๖ ในพจนานุกรมเขมร หน้า ๒๔๒ นิยายคำว่า "ชคต" ว่า สัตวโลก ประชาชนฯ และอธิบายต่อไปว่า คำนี้พบที่ใช้บ่อยๆ ในศิลาจารึกสมัยมหานคร (นครธม–นครวัด) ฉะนั้นคำว่า "กำมรเตงชคต" จึงน่าจะหมายถึง "เจ้าเมือง" คือหัวหน้าประชาชนในถิ่นนั้นๆ

บรรทัดที่ ๑๒ ถึงบรรทัดที่ ๑๗ ตอนต้น คำว่า โฆ เป็นคำนำหน้าชื่อทาสชาย ตั้งแต่บรรทัดที่ ๑๗ ตอนปลายถึงบรรทัดที่ ๒๗ คำว่า "ใต" เป็นคำนำหน้าชื่อทาสหญิงฯ